

מרכז "פא"ן" הבינלאומי "מגלה התעניינות ורגישות גדולות למה שקורה עם יוצרים ועיתונאים ערבים בשטחים". השאלה היא אם הסניף הישראלי מגלה רגישות דומה - או שהוא עסוק באירגון נסיעות לחו"ל לחבריו

סלמאן נאמור

ב"פא"ן" עוד מבררים

אינני יודע אם מרכז פא"ן הישראלי קיבל תשובה משרהביטחון אחרי כתיבת שורות אלה. אבל עד למועד כתיבתן (25.7.88) לא פורסם דבר על פגישה בין משה דור, יושב-הראש של הסניף הישראלי של האירגון, לבין יצחק רבין, מי שנתן את ההוראות לעצור סופרים ומשוררים, לירות באוויר ובין הרגילים ולפעמים — הישר אל הלב. אולי עד שהגנרל הגדול יתפנה להקשיב לרבריו הערבים והמונמסים של מיוזענו דור, יתייבשו להם שניים-שלושה יוצרים, משוררים ואמנים, בתופת של אוצאר 3 שבנגב. או שייסגר העיתון האחרון ויתחיל שלב שריפת ערימות הספרים בכיכרות הערים שלנו. אולי אני מקווה ומאחל לעצמנו שכבוד הגנרל יואיל בטובו וברוב חסרו לקבל את מכובדנו לשיחה לפני כן ואז תהיה לו הזדמנות לברר את אשר הוא חפץ לברר.

גם מהעיון. אין הם יודעים ולכן אינם מתערבים ומעורבים, ולכן גם אינם רגישים ואין להם תגובה רגישה. כי — זאת לדעת — יוצרים הם, ברור. כלל, אנשים בעלי תגובות רגשיות ואפילו רגי שניות. אבל אולי לא כולם. אולי יוצרים תמימים פטורים מתגובות כאלה. קיימת כמובן גם אפשרות אחרת, והיא שהסניף הישראלי של אירגון פא"ן הבינלאומי היה בשנה האחרונה עסוק יותר ויותר בברקיהבית שלו, במיזב חד בנושא הנסיעות לחוץ-לארץ וההכנות לוועידת סיאול (דרום קוריאה) של האירגון, וכן הצעד המהפכני באמת שעל פיו לא רק חברי הוועד רשאים ליהנות מאותן נסיעות, אלא גם חברים. השורה סתם. אנשים רגילים, כמוני-כמוך.

קרוב הרבה יותר

אבל — עכשיו בלי סרקאזם — הסניף הישראלי של פא"ן אינו יכול לטעון שאינו יודע מה מתרחש, וזה, לא רק כגלל הקירבה הגיאוגרפית לזירת ההתרחשות: אחרי הכל, המרחק בין תל-אביב לבין שכם או לאנצאר 3 בקציעות קצר הרבה יותר מן המרחק שבין אירגון פא"ן לשנת יורק. וסניף "פא"ן" בניו-יורק שלח מברק לעמיתו הישראלי לא כדי לברר מה קורה, כי אם במטרה לגנות את מה שקורה ולתבוע את שיחורם של העצורים והכלואים.

הסניף הישראלי אינו יכול לטעון שהוא אינו יודע גם מפני שאני, אישית, ובניגוד לדעת רבים מחבריו הסופרים הערבים, נעניתי פעמיים להזמנת הסניף הישראלי של אירגון פא"ן לשנת דברים בכינוסים שנערכו בתל-אביב בשנים 1985 ו-1988. כיום, השלום הבינלאומי, שעליו הכריז כל סופרי העולם, אשר התקיים במרס 1985, הו-פעתי לפני חברי הסניף הישראלי של פא"ן — אהרון מגד עוד עור היה או יושב-הראש שלו ואלכ-סנדר פלוק מהמרכז הבינלאומי של האירגון נכת כאורח. באותה הזדמנות העברתי למשתתפים איגרת מהוסתם הפלסטיניים על מצבם הקשה ועל הצנזורה המוטלת עליהם. את דברי פתחתי בניגוני מעשה שאירע באותו יום עצמו. כי שעות ספורות לפני תחילת הכינוס קיבלתי כוחות צבא ומשמרה-הגבול לתערוכת-ציורים ויריד-ספרים באוניברסיטת ביר ז'ור, כשם מחרימים ספרים ותמונות ועוצרים יוצרים.

גם במרס 1988 הוזמנתי לחזור ולשאת דברים בכינוס לרגל אותו יום שלום בינלאומי. וגם הפעם העברתי למשתתפים איגרת מטעם התי-אחדות הסופרים הפלסטיניים בשטחים הכבושים. מה לא היה מפורט בה באותה איגרת! תאריכים, שמות, מקומות. הכל היה ברור, הכל מהימן, מאז 1967 ועד תחילת האינתיפאדה... למעשה היתה זו קריאה לעזרה מצד ה-סופרים והיוצרים הפלסטיניים, קריאה ה-מופנית לעמיתיהם הסופרים והיוצרים העב-ריים.

בדברים שהשמעתי באותו מעמד יאירתי מעט מסיבותיהם של הסופרים הפלסטיניים, ויושב-הראש משה דור ניגש למלאכת הביורו שלו שערך לא הסתיימה. בינתיים הכריז תגיגית ססניף פא"ן הישראלי יפעל ברוח אמנת האירגון הבינלאומי להגנה על חופש היצירה ויוצריה.

מתי שותקים ומתי לא

שמחתי אז על ה"תזווה" וחשבתי שפא"ן יתחיל עתה סוף-סוף להילחם למען סופרים-עמיתים בצ"רה, מה עוד שמישהו גם שאל באותו כינוס: מדוע לא יצטרפו סופרים ערביים לסניף פא"ן הישר-אלי? על כך אשיב לו לאותו שואל: באמת אין מני-עה עקרונית. ורק תנאי אחד אנו מתנים, והוא שסניף פא"ן הישראלי, במקום לשמש סוכנות-נסיעות של סופרי ישראל, יתחיל לפעול ברוח התחייבויותיו, כלומר, בכיוון ההגנה על חירות היצירה.

מאז אותו כינוס עברו ארבעה חודשים שבהם: * יותר מ-10 סופרים ואמנים פלסטיניים נעצרו. חלק מהם עודם עצורים, מהם באנצאר 3. סניף "פא"ן" הישראלי שומר על שתיקה!

* נסגרו עיתונים, הוחרמו ספרים, הותקפו ונסגרו מוסדות-תרבות. סניף פא"ן הישראלי שומר על שתיקה!

* פורסם דבר חתימתו של הסכם-שלום סימלי

רוברט נדלר: ללא מילים

בין סופרים ויוצרים משני העמים. כל עיתוני העור-לם רשמו את הידיעה. סניף פא"ן הישראלי שומר על שתיקה!

* פורסם קול קורא במידבר, חתום בידי ארי-בעה סופרים פלסטיניים הקוראים לעזרה, והם פונים במישרין אל סופרי ישראל להצילם מן הגיהנום הלוהט של "אנצאר 3". סניף פא"ן הישראלי שומר על שתיקה!

* התקבל מיברק-מחאה בלישכת ראש-הממ-שלה, חתום על-ידי מיטב בעלי המצפון שבקר-ב-הנודעים שבסופרים האמריקאים. סניף "פא"ן" הישראלי לא שמר על שתי-קה!

במקום זאת, פנה לשרהביטחון כדי לברר. ומה בעצם יברר? אני מניח שהוא ישאל את כבוד השר את השאלות הבאות:

● האם כבודו מאשר או מכחיש מה שטוענים כנגדנו הגויים ותועמלני אש"ף, לפיהם עצרתם סופרים פלסטיניים, והלקם עודם עצורים באנ-צאר 3. בתנאים קשים ומחפירים? וגם זה: כמה בעצם נאשמים העצורים?

● והאם יואיל כבוד שרהביטחון לספק לנו חומר מהימן, באמצעות עוזריו — עדיף חומר כתוב ומנוסח יפה, מוטב בידיהם המיפקודיות של סופרים או עיתונאים האמונים בכך — כדי שנו-כל לשלוח אותו ולהפיץ אותו בסניפי "פא"ן" בכל רחבי העולם, כמו שעשה הסופר-היו-ר אהרון מגד בשעתו. וכך נסתור אחת ולת-מיד את כל הטענות של אש"ף נגדנו, ובכך נקל גם על חברינו הסופרים המשתתפים בכל כינוסי השונים של האירגון ונחסוך מהם עוגמת-נפש וטירדה מיותרות.

ובסיום, יורשה לי לכרך את סניף פא"ן הישראלי, את יושב-הראש שלו משה דור, ואת הסופר ס. יזהר שייצג את ישראל בוועידת פא"ן שנערכה באחרונה בקיימברידג' שבבריטניה. בוועידה זו, כך מוסר לנו מעריכו, "השיב הסופר ס. יזהר על שא-לות בוטות בנושא הפלסטיני, שהופנו אליו על-ידי נציגיהם של מרכזי פא"ן שונים בעולם." לפי אותה ידיעה (מנוע"ב, 15.7.88), עלה בידינו גם "להעביר — למרות התנגדותה של מוכירות פא"ן העולמי — החלטת גינוי הריפה לשימוש בנשק כימי במלחמת עיראק-איראן." ח"יחן, הסניף הישראלי

מנגד

ביקורת האהבה הטהורה

(רשימה שניה)

באמת יש רברים שבהם אינך יכול לשכנע מי שאינו בסוד העניינים, מבלי לאשש או לפנות לאייר את טיעוניך בראיות קונקרטיות, ונטולות מן החי. לא לעולם אפשר להסתפק בדברים כל-ליים ומכלילים שאדם שמעיץ השכם והעזב בדבר ירידה, שקיעה, התנוונות הנורמות והת-גברות הבריאות והכנופייתיות, מבלי להרגיש אותם בעובדות. אבל העובדות — הן, העובדות! — גם כשהן מצויות בידך, לא תמיד אתה חופשי לעשות בהן שימוש חופשי. לרוב, מפני שחשש של הנוגעים בדבר מפני ניקמת הנוגעים בדבר האי-חיים...

ונותרת איפוא רק העובדות הנוגעות כך עצי-מך. כאלה אתה רשאי לעשות כרצונך ולפי הצור-ך.

אבל יש עוד טעמים אחרים, מובנים לאיפחות, לרתיעה זו שאדם חש בהתקרבו לאותו איזור בין-השמשות שבו האדם מעונב העניבה ולבוש החול-צה המעומלנת או חביו המיוע המהלך בסנדליו ובמיכנסיו הקצרים נפגשים בפרא השעיר נושא האלה. על דרך המשל. כמובן. כיצד היה שלמד גרודונסקי זה, שמעולם לא בחל בפולמוס הגון ואף בהתכתשות נאה, נוהג לומר: "רואה אתה, כפלוגני לא אגע אפילו במטה שאורכו חמש אמות. מה טעם? מפני שאיש זה כן-יביים הוא המתבוסס להנאתו במי מדמנה וכל מגע עימו סופו שיגרור גם אותך אל הרפס וכל העוסק בו ובשכמותו, אפילו כוונתו טהורה כטהר הרקיע — טהור כבר לא ייצא מן העניין."

ובאמת יפה לימדנו הרקליטוס, היווני החכם ויש המים הזורמים, ואם לא לימדנו, מן הרין היה שילמדנו, שלא רק שאינך יכול להיכנס לאותו נהר פעמיים, אלא שגם אינך יכול להיכנס אליו פעם אחת מבלי להירטב.

או כמו שהורה הוגו-דריעות מקומי, קרוב יותר לזמננו: מי שחושש מפני הריח והחום הלוהט והי-שומן גביתו מן המחבתות — אל ייכנס למיטבת. ובאמת, לשם מה להיכנס. אנינים יסבירו לך, שאין שום צורך: יתר-על-כן: שפחיות-יכבוד היא ואף סכנה. לא-יאחת כבר הוזהרנו: ונשמרתם לנפשותיכם."

אין ספק שצדק עם האנינים. דא עקא, שיש גם צדק אחר, לא של האנינים, כי אם שלנו, הא-נשים הלא-אנינים או הפחות-אנינים. ואני, שאני נותן דומה שהיא הולכת ופוחתת עם כל יום שעובר ועם כל גליון עיתון שאני קורא, רואה חובכי לעצמי להיכנס מדי פעם לאותו בית-מיכשל ולדרווח על מה שמתבשל שם, ולוא רק כדי שלא נשלה את עצמנו שבארץ הבחירה או בארץ המובן טחת אנו חיים.

כדי שלא ייאמר עלי: מטעמי איסטניסות או מתוך שנשמר לנפשו האנינה העלים את הרוח"ח. וגנז את תוכנו.

חרדה נוראה

ראשיתו של סיפור-מעשה קטן זה שאני עומד לספרו, בבחינת משל ודוגמה בלבד, בספר שירים אחד, אנטי-מחיקון שמו, שפייסמתי ב-1984 וכבר זכה מאז בכמה מהדרות (איני יכול להתאפק מלציין זאת: אף אני רק אנושי...). ובכך, בין שאר דיברי ביקורת על הספר הופיעה גם תגובתו של איש האוניברסיטה העברית אריה זקס שעמד והי-עלה את הסתייגותי על הכתב ברשימה שפיר-סם במסופר הספרותי של הארץ (17.8.84). באותה רשימה אף נימק זקס את חולשת השיי-רים שלא נראו בניגוני בנימוק שנראה לי באמת תמוה מעט, והוא, כי "חרדה נוראה שורה על הספר כולה. חרדה מפני הויקנה, מפני המוות."